

ISSN: 1859-3100

TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM TP HỒ CHÍ MINH
TẠP CHÍ KHOA HỌC

KHOA HỌC GIÁO DỤC
Tập 15, Số 1 (2018): 128-139

HO CHI MINH CITY UNIVERSITY OF EDUCATION
JOURNAL OF SCIENCE

EDUCATION SCIENCE
Vol. 15, No. 1 (2018): 128-139

Email: tapchikhoahoc@hcmue.edu.vn; Website: http://tckh.hcmue.edu.vn

THỰC TRẠNG TỔ CHỨC TRÒ CHƠI HỌC TẬP NHẪM PHÁT TRIỂN TƯ DUY CHO TRẺ MẪU GIÁO 5- 6 TUỔI Ở MỘT SỐ TRƯỜNG MẦM NON HUYỆN THANH HÓA TỈNH LONG AN

*Nguyễn Thị Kim Phúc**

Trường Mẫu giáo Thuận Nghĩa Hòa, huyện Thanh Hóa, tỉnh Long An

Ngày nhận bài: 27-10-2017; ngày nhận bài sửa: 10-11-2017; ngày duyệt đăng: 22-01-2018

TÓM TẮT

Bài báo trình bày kết quả nghiên cứu thực trạng tổ chức trò chơi học tập (TCHT) nhằm phát triển tư duy (PTTD) cho trẻ mẫu giáo (MG) 5-6 tuổi ở một số trường mầm non huyện Thanh Hóa tỉnh Long An. Kết quả nghiên cứu cho thấy: Hầu hết giáo viên chưa biết dựa vào đặc điểm PTTD của trẻ MG 5-6 tuổi, chương trình giáo dục mầm non (MN), chuẩn phát triển cho trẻ 5 tuổi và trình độ tư duy (TD) thực tế của trẻ để xây dựng mục tiêu và nội dung kế hoạch tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ. Giáo viên cũng chưa biết xây dựng môi trường chơi, tổ chức và hướng dẫn trẻ chơi, đánh giá trẻ theo hướng tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm.

Từ khóa: trò chơi học tập, phát triển tư duy, trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi.

ABSTRACT

The reality of organizing learning games to develop thinking for 5-6-year-old preschool children in some kindergartens, Thanh Hoa district, Long An province

This paper presents research result on the status quo of adopting learning-games for mental development of 5-6 year preschoolers by their teachers at many kindergartens in Thanh Hoa District-Long An province. The result suggests that most teachers omit to take into account mental developmental traits of 5-6 year children, preschool education agenda, development standards for 5-year-olds and practical thinking level of a child; to develop concrete objectives and plans of organizing learning-games to develop young minds. The teachers, in general, are unsuccessful at building appropriate playing environment, organizing and guiding kids to play, and fail to assess each preschooler using child-centered approach.

Keywords: learning games, development of thinking, preschoolers 5-6 years old.

1. Đặt vấn đề

Phát triển tư duy là một trong những nội dung quan trọng trong phát triển (PT) trí tuệ cho trẻ MG 5-6 tuổi, nhằm chuẩn bị tốt cho trẻ vào lớp 1. Nhiều nghiên cứu cho rằng TCHT được coi là phương tiện hữu hiệu để PT nhận thức nói chung, TD nói riêng cho trẻ, tiêu biểu là các tác giả: Nguyễn Ánh Tuyết, Đinh Văn Vang, Nguyễn Thị Hòa (1996); Trương Xuân Huệ (2000)... Chương trình giáo dục MN hiện hành của Bộ Giáo dục và

* Email: kimduy1988@gmail.com

Đào tạo ban hành năm 2009 tiếp cận theo quan điểm dạy học lấy trẻ làm trung tâm. Quan điểm này đòi hỏi GV phải đổi mới tổ chức trò chơi (TC) theo hướng tích cực hóa người học, xuất phát từ người học. Tuy nhiên, việc tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi ở các trường MN huyện Thạnh Hóa tỉnh Long An còn nhiều bất cập. Vì vậy, chúng tôi cho rằng việc nghiên cứu đề tài “Thực trạng tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi ở một số trường MN huyện Thạnh Hóa tỉnh Long An” là cần thiết hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái quát về quá trình nghiên cứu điều tra thực trạng

2.1.1. Mục đích khảo sát

Đề tài nhằm tìm hiểu, đánh giá thực trạng tổ chức TCHT để PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi theo hướng tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm ở một số trường MN, MG tại huyện Thạnh Hóa, tỉnh Long An.

2.1.2. Đối tượng khảo sát

Đối tượng khảo sát gồm 50 GV MN đang dạy lớp MG 5-6 tuổi và đại diện Ban giám hiệu của 4 trường MN, MG: MG Thạnh Phước, MG Thủy Tây, MG Tân Hiệp, MN Thị trấn.

2.1.3. Nội dung khảo sát

- Khảo sát về nhận thức của GV ở Trường MG Thạnh Phước, MG Tân Hiệp, MG Thủy Tây, MN Thị trấn về các kiểu TD và thao tác TD cần PT cho trẻ MG 5- 6 tuổi.
- Khảo sát thực trạng về tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5- 6 tuổi ở 4 trường MN. MG nêu trên.

2.1.4. Phương pháp khảo sát thực trạng

Đề tài sử dụng phối hợp các phương pháp: Phương pháp nghiên cứu hồ sơ, phương pháp quan sát sư phạm, phương pháp điều tra bằng phiếu hỏi (Anket).

2.2. Tiêu chí đánh giá và thang đo

2.2.1. Các tiêu chí đánh giá

Chúng tôi dựa vào các tiêu chí sau đây để khảo sát thực trạng:

- Tiêu chí 1: Xây dựng kế hoạch tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi theo hướng tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm

Tiêu chí này nhằm tìm hiểu và đánh giá xem GV có xác định rõ mục tiêu PTTD trong kế hoạch không; GV có dựa vào đặc điểm PTTD của trẻ MG 5-6 tuổi, dựa vào chương trình giáo dục MN năm 2009 của Bộ Giáo dục và Đào tạo, chuẩn PT của trẻ 5 tuổi, trình độ TD thực tế của trẻ ở từng nhóm lớp, vùng miền để xây dựng mục tiêu và nội dung PTTD trong kế hoạch không.

- Tiêu chí 2: Xây dựng môi trường chơi nhằm kích thích TD của trẻ

Tiêu chí này nhằm tìm hiểu và đánh giá xem GV có xây dựng môi trường xã hội và môi trường vật chất theo hướng kích thích trẻ tích cực TD không.

- Tiêu chí 3: Cách tổ chức và hướng dẫn trẻ chơi theo hướng tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm

Tìm hiểu và đánh giá GV có sử dụng phương pháp dạy học tích cực trong việc tổ chức và hướng dẫn trẻ chơi nhằm phát huy tính tích cực, độc lập, sáng tạo của trẻ hay không.

- Tiêu chí 4: Đánh giá trẻ theo hướng tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm

Tìm hiểu GV có đánh giá trẻ theo hướng tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm không.

2.2.2. Thang đo và cách đánh giá thực trạng tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi

Dựa vào nội dung các tiêu chí trong hồ sơ và phiếu điều tra bằng bảng hỏi, chúng tôi quy định đưa ra thang đo như sau:

- Thể hiện rõ nội dung, thực hiện tốt nội dung như: đồng ý, thực hiện thường xuyên, cần thiết: 2 điểm.

- Thể hiện nội dung không rõ, mờ nhạt hoặc thực hiện ở mức độ thỉnh thoảng, ít khi, lưỡng lự những nội dung trong từng tiêu chí: 1 điểm.

- Không thể hiện nội dung, không thực hiện, không cần thiết, không đồng ý nội dung trong tiêu chí: 0 điểm.

Giá trị trung bình \bar{x} tính theo thang đo sau:

- Mức độ 1 (mức độ cao): thể hiện rõ nội dung hoặc thực hiện tốt nội dung: $1,5 \leq \bar{x} < 2$ điểm.

- Mức độ 2 (mức độ trung bình): thể hiện nội dung còn mờ nhạt hay thực hiện thỉnh thoảng: $0,5 \leq \bar{x} < 1,5$ điểm.

- Mức độ 3 (mức độ thấp): Không thể hiện nội dung, không thực hiện $0 \leq \bar{x} < 0,5$

2.3. Kết quả điều tra thực trạng tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ cho trẻ MG 5-6 tuổi theo hướng tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm

2.3.1. Thực trạng nhận thức của GV MN về những kiểu TD và thao tác TD chủ yếu cần PT cho trẻ MG 5-6 tuổi

Qua kết khảo sát 50 GV và cán bộ quản lý về những kiểu TD và thao tác TD cần PT cho trẻ 5-6 tuổi, chúng tôi thu được kết quả như Bảng 1 dưới đây:

Bảng 1. Thực trạng nhận thức của GV MN về kiểu và thao tác TD chủ yếu cần PT cho trẻ MG 5-6 tuổi

STT	Kiểu TD và thao tác TD	Đồng ý	Lưỡng lự	Không đồng ý	Giá trị \bar{x}
1	PT các thao tác phân tích, tổng hợp, so sánh gắn với đối tượng bên ngoài là chủ yếu	36 (72%)	12 (24%)	2 (4%)	0,28
2	PT các thao tác phân tích, tổng hợp, so sánh ngầm trong đầu là chủ yếu	7 (14%)	10 (20%)	33 (66%)	0,48
3	PT khả năng khái quát hóa theo dấu hiệu bên ngoài là chủ yếu	34 (68%)	13 (26%)	3 (6%)	0,38

4	PT khả năng khái quát hóa theo dấu hiệu bên trong (công dụng, chức năng...) là chủ yếu	3 (6%)	18 (36%)	29 (58%)	0,48
5	Khái quát hóa bằng ngôn ngữ là chủ yếu	5 (10%)	14 (28%)	31 (62%)	0,48
6	PTTD thử sai với đối tượng bên ngoài (TD trực quan hành động) là chủ yếu	31 (62%)	16 (32%)	3 (6%)	0,44
7	PTTD thử sai ngâm ở trong đầu (TD trực quan hình ảnh) là chủ yếu	6 (12%)	11 (22%)	33 (66%)	0,46
8	PT yếu tố TD logic (TD suy luận dựa vào biểu tượng và dùng từ ngữ để bày tỏ ý tưởng)	7 (14%)	5 (10%)	38 (76%)	0,48
9	PTTD sáng tạo (thể hiện ý tưởng của mình bằng nhiều hoạt động khác)	6 (12%)	11 (22%)	33 (66%)	0,46
10	PTTD trực quan sơ đồ	5 (10%)	13 (26%)	32 (64%)	0,46

Theo quan điểm của Nguyễn Ánh Tuyết (2005), trẻ 5-6 tuổi đã có các kiểu TD trực quan hình ảnh, TD trực quan sơ đồ, khả năng suy luận, phán đoán (yếu tố TD logic). Theo bộ chuẩn PT trẻ 5 tuổi, trẻ có TD ngôn ngữ, TD sáng tạo như: Trẻ bày tỏ ý tưởng của mình bằng ngôn ngữ, giải quyết vấn đề bằng nhiều cách khác nhau và có các thao tác TD ngâm trong đầu như so sánh, phân tích-tổng hợp, trừu tượng hóa và khái quát hóa theo dấu hiệu chung giống nhau ở bên trong, nhưng qua bảng thống kê trên, chúng tôi nhận thấy GV MN chưa hiểu rõ đặc điểm PTTD của trẻ MG 5-6 tuổi. Nhận thức của GV về các kiểu TD và thao tác TD cần PT cho trẻ đều ở mức thấp. Điểm trung bình nhận thức về các thao tác TD và các kiểu TD cần PT cho trẻ MG 5- 6 tuổi đều ở mức độ 3 (mức thấp, $\bar{x} \leq 0,48$). Cụ thể như sau: nhận thức của GV về các thao tác phân tích, tổng hợp, so sánh ngâm trong đầu; khái quát hóa bằng ngôn ngữ; PT khả năng khái quát hóa theo dấu hiệu chung bên trong; PT yếu tố TD logic của trẻ 5- 6 tuổi đều ở mức thấp ($\bar{x} \leq 0,48$); nhận thức về khả năng TD trực quan hình ảnh, TD sáng tạo, TD trực quan sơ đồ, TD bằng kí hiệu ở trẻ MG 5- 6 tuổi cũng ở mức thấp ($\bar{x} \leq 0,46$). Như vậy, rõ ràng GV chưa nhận thức đúng được trẻ 5- 6 tuổi cần được PTTD ở bình diện bên trong và thao tác TD ngâm ở trong đầu.

Ngược lại, các kiểu TD và thao tác TD không đặc trưng của lứa tuổi 5- 6 thì lại được GV rất quan tâm và PT cho trẻ như: Có trên 60% GV cho rằng ở giai đoạn 5- 6 tuổi thì trẻ chủ yếu cần được PT các thao tác phân tích, tổng hợp, so sánh gắn với đối tượng bên ngoài là chủ yếu (72%); cần PT khả năng khái quát hóa theo dấu hiệu chung bên ngoài (68%); cần PTTD thử sai với đối tượng bên ngoài (62%).

2.3.2. *Thực trạng tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi ở một số trường MN và MG huyện Thạnh Hóa tỉnh Long An*

2.3.2.1. *Kết quả điều tra bằng bảng hỏi*

a) *Thực trạng mức độ thực hiện những kiểu TD và thao tác TD trong nội dung kế hoạch giáo dục của GV* (xem Bảng 2)

Bảng 2. *Thực trạng mức độ thực hiện những kiểu TD và thao tác TD trong nội dung kế hoạch giáo dục của GV*

STT	Kiểu TD, thao tác TD	Thường xuyên	Không thường xuyên	Không thực hiện	Giá trị \bar{x}
1	PT các thao tác phân tích, tổng hợp, so sánh gắn với đối tượng bên ngoài	25 (50%)	9 (18%)	16 (32%)	1,18
2	PT các thao tác phân tích, tổng hợp, so sánh ngầm trong đầu	2 (4%)	4 (8%)	44 (88%)	0,16
3	PT khả năng khái quát hóa theo dấu hiệu bên ngoài	2 (4%)	11 (22%)	37 (74%)	0,3
4	PT khả năng khái quát hóa theo dấu hiệu bên trong (công dụng, chức năng...)	2 (4%)	7 (14%)	41 (82%)	0,2
5	Khái quát hóa bằng ngôn ngữ	1 (2%)	8 (16%)	41 (82%)	0,2
6	PT kiểu TD thử sai với đối tượng bên ngoài (TD trực quan hành động)	12 (24%)	16 (32%)	22 (44%)	0,8
7	PT kiểu TD thử sai ngầm ở trong đầu (TD trực quan hình ảnh)	12 (24%)	17 (34%)	21 (42%)	0,82
8	PT yếu tố TD logic (TD suy luận dựa vào biểu tượng và dùng từ ngữ để bày tỏ ý tưởng)	3 (6%)	5 (10%)	42 (82%)	0,22
9	PTTD sáng tạo (thể hiện ý tưởng của mình bằng nhiều cách khác nhau)	1 (2%)	9 (18%)	40 (80%)	0,22
10	PTTD trực quan sơ đồ (TD kí hiệu)	1 (2%)	3 (6%)	46 (92%)	0,1

Các nội dung PTTD như: Khái quát hóa theo dấu hiệu chung bên trong, khái quát hóa bằng ngôn ngữ; PT kiểu TD thử sai ngầm ở trong đầu, PT yếu tố TD logic, TD sáng tạo và TD trực quan sơ đồ ít được GV thực hiện trong nội dung kế hoạch giáo dục theo chủ đề và kế hoạch năm học. Các nội dung PTTD trên có giá trị \bar{x} ở mức độ 3 (mức không thực hiện hoặc rất ít thực hiện). Đây là thực trạng cần xem xét lại và cần cải thiện vì những kiểu và thao tác TD nêu trên là những kiểu TD và thao tác TD đặc trưng của trẻ MG 5-6 tuổi nhưng GV lại không đưa vào kế hoạch. Điều đáng nói ở đây là mức độ thực hiện ở mức 3 nhưng lại ở mức rất thấp (giá trị \bar{x} từ 0,2 đến 0,3), điều này cho thấy thực tế GV rất ít tổ chức các TCHT nhằm PT các kiểu TD ở bình diện bên trong và thao tác TD ngầm trong đầu cho trẻ.

b) Cơ sở xây dựng kế hoạch tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi (xem Bảng 3)

Bảng 3. *Thực trạng sử dụng cơ sở để xây dựng kế hoạch tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi của GV MN*

STT	Các cơ sở để xây dựng kế hoạch tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi	Mức độ			Giá trị \bar{x}
		Thường xuyên	Thỉnh thoảng	Không thực hiện	
1	Dựa vào chuẩn PT cho trẻ 5 tuổi do bộ giáo dục và đào tạo ban hành	2 (4%)	6 (12%)	42 (84%)	0,2
2	Dựa vào đặc điểm PTTD của trẻ 5- 6 tuổi	7 (14%)	6 (12 %)	37 (74%)	0,4
3	Dựa vào quá trình PTTD của trẻ: từ TD thao tác bằng tay, trên đồ vật chuyển vào TD trong đầu	8 (16%)	5 (10%)	37 (74%)	0,42
4	Nội dung của chương trình giáo dục MN do Bộ GD và ĐT ban hành năm 2009	3 (6%)	7 (14%)	40 (80%)	0,26
5	Chủ đề thực hiện	32 (64%)	16 (32%)	2 (4%)	1,6
6	Dựa vào trình độ TD của từng nhóm trẻ	8 (16%)	3 (10%)	39 (78%)	0,38
7	Dựa vào kinh nghiệm của GV	37 (74%)	9 (18%)	4 (8%)	1,66
8	Dựa vào tuyển tập TC trong tài liệu	31 (62%)	17 (34%)	2 (4%)	1,58

Bảng 3 cho thấy GV chưa biết dựa vào các cơ sở khoa học chính như: chuẩn PT cho trẻ 5 tuổi do Bộ Giáo dục và Đào tạo ban hành, đặc điểm, quá trình PTTD của trẻ MG 5- 6 tuổi, nội dung của chương trình giáo dục MN 2009 và trình độ TD thực tế của từng nhóm trẻ để xác định mục tiêu PTTD và thiết kế hay lựa chọn nội dung TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi (giá trị trung bình bằng hoặc nhỏ hơn 0,42).

c) Thực trạng xây dựng môi trường chơi nhằm PTTD của trẻ MG 5-6 tuổi

Bảng 4. *Thực trạng xây dựng môi trường chơi nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi*

STT	Các yếu tố	Mức độ thực hiện			Giá trị \bar{x}
		Thường xuyên	Thỉnh thoảng	Không thực hiện	
1	Đồ chơi phải đảm bảo tính mở (đa chức năng)	11 (22%)	2 (4%)	37 (74%)	0,48
2	Đồ dùng đồ chơi phong phú đa dạng về chủng loại, màu sắc, công dụng, chức năng, chất liệu	3 (6%)	5 (10%)	42 (84%)	0,44
3	GV tạo tâm lí luôn thoải mái, chú trọng sự tự giải thích của trẻ	6 (12%)	3 (6%)	41 (82%)	0,3

4	GV phát huy tính tự lập, sáng tạo của trẻ trong việc giải quyết nhiệm vụ của TC	5 (10%)	3 (6%)	42 (84%)	0,26
5	Bố trí, sắp xếp hợp lí, vừa tầm mắt với trẻ, thuận tiện việc sử dụng	23 (46%)	3 (6%)	24 (48%)	0,98
6	Đủ số lượng cho trẻ hoạt động	19 (38%)	9 (18%)	22 (44%)	0,94

Bảng 4 cho thấy GV thực hiện việc bố trí, sắp xếp đồ chơi hợp lí, vừa tầm mắt với trẻ; thuận tiện việc sử dụng; đủ số lượng cho trẻ hoạt động ở mức trung bình (\bar{x} đều có giá trị lớn hơn 0.9). Tuy ở mức trung bình nhưng là mức trung bình khá cao. Đây là dấu hiệu đáng mừng vì đây cũng là yếu tố ảnh hưởng đến sự PTTD của trẻ. Tuy nhiên, đồ chơi mà GV chuẩn bị chưa đảm bảo tính mở, chưa phong phú đa dạng về chủng loại, màu sắc, công dụng, chức năng, chất liệu, chưa có nguyên vật liệu từ địa phương cho trẻ sáng tạo... ($\bar{x} < 0,48$, ở mức 3, mức không thực hiện); GV chưa tạo tâm lí thoải mái, chưa chú trọng sự tự giải thích của trẻ, chưa phát huy tính tự lập, sáng tạo của trẻ trong việc giải quyết nhiệm vụ của TC ($\bar{x} < 0,3$, ở mức 3, mức không thực hiện hoặc rất ít thực hiện).

d) Thực trạng biện pháp tổ chức, hướng dẫn trẻ chơi theo hướng tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm

Bảng 5. Thực trạng mức độ sử dụng những biện pháp tổ chức TCHT nhằm PTTD cho trẻ MG 5-6 tuổi theo hướng tiếp cận lấy trẻ làm trung tâm (n= 50 người)

STT	Các biện pháp	Thường xuyên	Thỉnh thoảng	Không thực hiện	Giá trị \bar{x}
1	Cải biên, thiết kế TCHT hấp dẫn để thu hút trẻ chơi và tích cực giải quyết nhiệm vụ TD	9 (18%)	3 (6%)	38 (76%)	0,48
2	Dựa vào trình độ TD của từng nhóm trẻ, GV đưa ra mục tiêu PTTD khác nhau và xây dựng nội dung chơi khác nhau	7 (14%)	6 (12%)	37 (74%)	0,4
3	Trẻ cùng cô chuẩn bị đồ dùng đồ chơi cho TCHT nhằm PTTD theo chủ đề	3 (6%)	4 (8%)	43 (86%)	0,2
4	Giáo viên tạo cơ hội cho trẻ hoạt động tự do, tự lập trong việc giải quyết nhiệm vụ chơi để PTTD	8 (16%)	8 (16%)	34 (68%)	0,46
5	Đưa ra các tình huống có vấn đề kích thích trẻ tích cực TD	3 (6%)	9 (18%)	38 (76%)	0,3
6	Lập kế hoạch chơi theo sở trường của GV và cơ sở vật chất	41 (82%)	5 (10%)	4 (8%)	1,74
7	GV sử dụng các biện pháp kích thích trẻ độc lập, sáng tạo để giải quyết các nhiệm vụ trong TC	6 (12%)	11 (22%)	33 (66%)	0,46
8	GV giải thích rõ luật chơi, cách chơi, hướng dẫn chi tiết giúp trẻ thực hiện tốt nhiệm vụ chơi	35 (70%)	11 (22%)	4 (8%)	1,62
9	Tổ chức TC với nhiều hình thức, trẻ vừa được chơi theo nhóm lẫn cá nhân	5 (10%)	7 (14%)	38 (76%)	0,34